

FAKTA: Banderovci byli jedněmi z nejkrutějších válečných zločinců historie

NN narodni-noviny.cz/fakta-banderovci-byli-jednemi-z-nejkrutejsich-valecnych-zlocincu-historie/amp

Polské civilní oběti Banderovců v roce 1943; Foto: Władysława Siemaszków / Wikimedia Commons

V minulých letech Ukrajina uznala členy bývalé Banderovy Ukrajinské povstalecké armády (UPA) za válečné veterány. Banderovci přitom byli jedněmi z nejkrutějších válečných zločinců historie.

Kdo byli Banderovci

Organizace ukrajinských nacionalistů (OUN) bylo nacionalistické politické hnutí vzniklé ve 20. letech 20. století, které hlásalo ideu samostatné Ukrajiny, nezávislé na Polsku a SSSR. K roku 1943 byly jednotky reorganizovány a přeměnily se v Ukrajinskou povstaleckou armádu (UPA), také označováni jako Banderovci.

Kolaborace s německými nacisty

V roce 1941 ukrajinští nacionalisté vítali Němce a organizovali pogromy proti Židům ve Lvově; Foto: Joodoe / Wikimedia Commons

Po přepadení Sovětského svazu nacistickým Německem v roce 1941 došlo k ozbrojeným střetům mezi Rudou armádou a jednotkami OUN. Po obsazení Lvova vyhlásili představitelé OUN samostatnou Ukrajinu. V městě došlo k „očistě“, při níž bylo zavražděno přes 8000 místních obyvatel: Rusů, Poláků, Židů a ukrajinských komunistů včetně žen a dětí, přičemž v teroru a genocidě se pokračovalo i na jiných místech. Násilí bylo uplatňováno i vůči volyňským Čechům, kteří byli na Ukrajině jednou z národnostních menšin.

Vyhlášení samostatnosti se však nelíbilo Adolfu Hitlerovi, který dal příkaz k zajištění ukrajinské vlády, přičemž někteří její členové byli zastřeleni, jiní (vč. Stepana Bandery) byli internováni do koncentračního tábora Sachsenhausen. Vojenské uskupení OUN, tzv. ukrajinský legion byl rozpuštěn a někteří jeho členové se stali vykonavateli německé okupační moci v SSSR, resp. na Ukrajině. Hitler nejprve odmítal vytvoření ukrajinských vojenských jednotek, ale po prohrané bitvě u Stalingradu svůj postoj přehodnotil a dal souhlas k vytvoření jednotek Waffen-SS z ukrajinských dobrovolníků. V této době však bylo představitelům OUN jasné, že Německo jim s vytvořením samostatného ukrajinského státu nepomůže, a tak se začali spoléhat sami na sebe. Již na přelomu let 1942 a 1943 byly reorganizovány jednotky, které se přeměnily v Ukrajinskou povstaleckou armádu (UPA), také označováni jako Banderovci.

Masakry Poláků

V roce 1943 vyhlásili Banderovci boj za osvobození Ukrajiny proti všem nepřátelům. 9. února jednotky UPA zahájily etnické čištění Volyně (severozápadní Ukrajina) bestiálním vyvražděním Poláky obydlené obce Parosl. Akce vyvraždění Poláků (a ostatních menšin) na Ukrajině nebyla sporadickou událostí. Po masakru v Parosli následovaly další případy vyvraždění obcí obydlených Poláky.

Kulminací vyvražďování byl červenec 1943. Operaci jednotky UPA zahájily 11. července 1943 („*krvavá neděle*“) a trvala do 16. července. Během operace bylo napadeno 530 polských vesnic, osad a statků a brutálně zavražděno kolem 17 000 polských civilistů. V srpnu 1943 vyvražďovací akce UPA pokračovaly – napadeno bylo 85 dalších vesnic. Po krátkém období klidu v prosinci téhož roku UPA zahájila další vlnu vyvražďování trvající do první čtvrtiny roku 1944, kdy UPA využila období stahování se německých vojsk před útočící Rudou armádou.

Katolický pohřeb exhumovaných obětí masakru ve volyňské vesnici Ostrówki. 30. srpna 1943 zde UPA zavraždila 483 Poláků, včetně 246 dětí. Foto: Leon Popek / Wikimedia Commons

Na jaře 1944 UPA přesunula hlavní působiště do východní Haliče a pokračovala ve vyvražďování. Celkový počet polských civilistů (včetně žen, dětí a nemluvňat) povražděných UPA během války (oběti byly často před smrtí brutálně mučeny) se odhaduje na 80

000–130 000. V letech 1943–45 rozpoutaly UPA partyzánskou válku proti jednotkám Rudé armády. Uniformy vojáků byly různé, od stejnokrojů SS až po stejnokroje Rudé armády, ale všichni bez rozdílu nosili čepice s odznakem UPA, „trojzubcem“. Koncem roku 1944 byl Stepan Bandera propuštěn z německého zajetí a řídil organizaci UPA z Německa.

Situace po druhé světové válce

I po přejití fronty a po osvobození SSSR od německých okupantů ovládaly jednotky UPA hornaté a zalesněné oblasti Ukrajiny. OUN nadále řídil Stepan Bandera, který měl svůj štáb v americké okupační zóně v Německu a podle něhož byly jednotky UPA nazývány jako „*Banderovci*“. Využíval toho, že se mezi zeměmi východního a západního bloku rozpoutala studená válka a že západní země podporovaly nezávislost Ukrajiny. Pod silícím tlakem sovětských ozbrojených sil v letech 1945 až 1946 se většina jednotek UPA přemístila do jihovýchodních oblastí Polska, obývaných ukrajinskou menšinou, kde měli banderovci vybudovány silné pozice. Tam rozpoutali partyzánskou válku, při níž nejvíce trpělo civilní obyvatelstvo. V srpnu 1945 vyhlásila polská vláda amnestii pro ty, kteří se vzdají a přihlásí se orgánům státní moci, čehož využilo pouze 42 tisíc osob.

Pomník polským vojákům, kteří zahynuli 20. března 1946 u obce Jasiel v boji proti UPA; Foto: Lowdown / Wikimedia Commons

Počátkem roku 1947 započala reorganizovaná polská armáda operaci „Visla“, což byla vyčišťovací akce proti Banderovcům, kteří dále bojovali a páchali teroristické činy i na civilním obyvatelstvu, vypalovali obce, vraždili a loupili. Podle oficiálních polských zdrojů padlo v letech 1944 až 1947 za oběť řádění banderovců více než 17 000 Poláků.

Banderovci v Československu

Pod tímto tlakem se začaly některé jednotky UPA přesunovat na Slovensko, avšak další stále zůstávaly na polském území, přičemž představitelé OUN věřili tomu, že dojde ke třetí světové válce, při níž bude Ukrajina osvobozena od sovětské, resp. ruské nadvlády. Na Slovensku začali Banderovci navazovat styky s protikomunisticky naladěným obyvatelstvem a začali hlásat svoji propagandu. Mimo jiné se snažili vyvolávat i obavy z české nadvlády nad Slovenskem, čímž si získávali svoje příznivce. Docházelo i k masakrům slovenských občanů, převážně Židů, komunistických funkcionářů a

představitelů státní správy. To vše se dělo za souhlasu a podpory tamních představitelů řeckokatolické církve, která se též stala spojovacím článkem mezi oddíly UPA a jejím vedením na Západě. Střety československých bezpečnostních sil s banderovci probíhaly již prakticky od léta roku 1945, ovšem postupem doby neustále sílily. Situace došla tak daleko, že byly postupně paralyzovány jednotky SNB a Finanční stráž na východním Slovensku. Československá vláda byla nucena postupně přijímat opatření a na Slovensko byly vyslány vojenské jednotky, které jednotky UPA zatlačily zpět do Polska.

Počátkem dubna 1946 se situace na východoslovenské hranici dramatisovala, když na Slovensko pronikly velké jednotky UPA. Banderovci začali opět provádět rozsáhlou agitační činnost, přičemž apelovali na občany, aby se postavili komunistickému nebezpečí a vyzývali k odboji bývalé Tisovy a Hlinkovy oddíly. Tento jejich vpád ukázal nepřipravenost československých silových jednotek. Banderovci dokonce obsadili 33 obcí, které se dostaly do jejich moci. Proto koncem dubna bylo na severovýchodní hranici Slovenska soustředěno velké množství vojenských jednotek, které tam začaly budovat komplexní obranný systém. Toto posílení mělo za následek zlepšení bezpečnosti situace, a tak se na Slovensku zdržovaly jen menší banderovské jednotky. Od podzimních měsíců 1946 docházelo k snižování počtu nasazených jednotek o polovinu původního stavu. V roce 1947 došlo k zhoršení mezinárodní situace a představitelé OUN ještě stále předpokládali, že vypukne vojenský konflikt, přičemž UPA bude mít jako svůj úkol útok na polskou armádu.

Banderovci zajatí v Polsku v roce 1946; Foto: J. Gerhard / Wikimedia Commons

Počátkem dubna 1947 zesílily banderovské oddíly tlak na slovenskou hranici a v červnu došlo k průniku tří velkých banderovských jednotek do Československa. V té době však vyvrcholila v Polsku operace Visla a snahou velitelů UPA byl přesun jejich jednotek do okupačních zón USA v Německu a Rakousku přes československé území. Banderovci předpokládali, že na Slovensku jim nebude kladen žádný odpor, že se jim podaří úhybnými manévry vyhnout přímým bojovým střetům s československými bezpečnostními silami, přičemž počítali i s podporou slovenského obyvatelstva a některých slovenských protikomunisticky orientovaných vojenských důstojníků. Přestože byla přijata úsporná opatření, dotýkající se armády, a zemi postihlo katastrofální sucho, Československá vláda zformovala z příslušníků pohraničních útvarů SNB samostatný Pohraniční pluk SNB „*Slovensko*“, který zasáhl do bojů proti banderovcům.

Příslušníci UPA postupovali na západ. Při četných střetech s československými bezpečnostními složkami používali osvědčeného a v praxi vyzkoušeného způsobu pronikání vpřed, který spočíval v soustředěné palbě jedním směrem a proražení obrany bez ohledu na ztráty. Akce československých bezpečnostních složek neutuchaly a velké banderovské bandy se jim dařilo postupně rozbíjet, i když mnohde i za cenu lidských obětí.

V dalším průběhu roku již Banderovci táhli v malých skupinách, které se mohly účinněji vyhýbat čs. vojákům a příslušníkům SNB a Finanční strážě. Přitom začali pronikat i na Moravu a do jihovýchodních Čech, odkud chtěli pokračovat do Rakouska a západního Německa. Jejich přechody byly zaznamenány ještě do poloviny roku 1948, ale už se jednalo o ojedinělé akce. Několika menším skupinám a jednotlivcům se podařilo dostat v letech 1947–1948 do okupační zóny USA. Někteří banderovští prominenti získali za pomoci řeckokatolických kněží falešné křestní či oddací listy, kterými získali novou totožnost. Mnoho banderovců splynulo s přesídlenci, kteří se v poválečných letech usazovali v českém pohraničí. V tomto období se již OUN dostala do bezvýznamné úlohy a de facto zanikla. V boji s Banderovci zahynulo 49 československých vojáků a příslušníků bezpečnostních složek.

Osud prominentů OUN

Burlakovi, kterého zadržely československé bezpečnostní orgány, se podařilo uprchnout z vězení v Košicích, byl ale dopaden a předán polským orgánům, v Polsku byl odsouzen k trestu smrti a roku 1949 popraven. Hlavní velitel UPA generál Roman Šuchevyč zvaný Taras Čuprynka byl v březnu 1950 obklíčen oddílem NKVD a v přestřelce zahynul. Po něm velel UPA v letech 1950 – 54 Vasyl Kuk (Lemiš). Hromenko – vlastním jménem Michal Duda se probil do americké okupační zóny v Rakousku. Stepan Bandera byl 15. října 1959 zavražděn v Mnichově agentem KGB.

Hrob Stepana Bandery v Mníchově poškozený jeho odpůrci; Foto: Facebookový profil Vadyma Kostiuka

V současné době jsou Banderovci na Ukrajině opět uctíváni

K opětovné adoraci Banderovců došlo na Ukrajině zejména po prozápadním převratu v roce 2014. Nový režim projevy neonacismu nejen toleruje, ale také aktivně podporuje (viz [ZDE](#)). V roce 2014 ukrajinský prezident Petro Porošenko označil bojovníky UPA za *“příklad hrdinství a vlastenectví na Ukrajině.”* V dubnu 2015 ukrajinský parlament schválil zákon, který udělil příslušníkům OUN a UPA status bojovníků za svobodu Ukrajiny. K odkazům těchto válečných zločinců se otevřeně hlásí různé krajně pravicové extremistické skupiny, jako např. Pravý sektor apod. Banderovci jsou dokonce považováni za *“válečné veterány”*, což znamená, že jsou jim poskytovány ukrajinským státem veškeré finanční výsluhy, která dosud náležely pouze skutečným bojovníkům proti německému nacismu za 2. světové války.

Demonstrace stoupců Pravého sektoru; Foto: All-ukrajinská unie «Freedom», Wikimedia Commons

Zdroj: [Wikipedia.org](https://www.wikipedia.org)

Zpracoval Rudolf Hruboň